

Приказ књиге мр. Саше Марковића „Манифест против империје: прилог историји америчког (нео)империјализма“. Издавачка књижевница Зорана Стојановића; Академија за дипломатију и безбедност, Нови Сад; Београд, 2013.

Да ли производња војних сукоба англо-америчке елите може водити само апокалипси? Ово је централно питање рада будванског политиколога мр. Саше Марковића, који се, да би ваљано поставио и уоквирио своје истраживање, враћа далеко у прошлост, а да би потражио одговор, упире поглед у блиску будућност. Овакав начин постављања истраживачког питања и тражења одговора је и вероватан разлог наизглед атипичног слагања поглавља рада, које није хронолошко, пошто се прво поглавље „Империјални карактер републике“ углавном бави садашњим периодом, друго поглавље „Поријекло англо-америчке доминације“ читаоце враћа у прошлост и објашњава историју настанка америчког империјализма, док се у трећем поглављу, насловљеном „Мултиполарност или изолација Америке“, аутор оријентише на развој могућих сценарија у блиској будућности. У истраживању су различити категоријални апарати прилагођавани различитим основним научним методама које су примењиване: анализи и синтези, индукцији и дедукцији, апстракцији и конкретизацији, класификацији, дескрипцији, генерализацији и специјализацији.

Марковић одбацује наметнуте оквире такозване „политичке коректности“, те темељним прегледима и одмереним анализама нуди читаоцима обиље података и сасвим нове погледе на низ историјских догађаја, а који су, према његовог мишљењу, пресудно утицали на обликовање америчког империјализма и данашње структуре светског политичког система. Тако се, указујући на испреплетаност веза и различитих интереса, повлачи паралелела између преузимања доминантне улоге у систему власти „елите високог финансијског капитала“ у Великој Британији у XIX веку и улоге данашњих

банкстера; повезују почеци америчких колонијалних амбиција у Панами, Доминанској републици, на Хаитију и Куби, са интересима крупног капитала, који је, на крају дао свој допринос и потписивању Атлантске повеље, како би се кроз америчке геополитичке интересе дугорочно трансферисали и интереси америчког крупног капитала у Европи; или на пример, подвлачи теза о томе како је Адолф Хитлер пројектован да буде америчко-британски „корисни идиот“ у борби против Совјетског савеза.

Збигњев Бжежински

Он не прихвата образложења Збигњева Бжежинског и Хенрија Кисинџера који „дају Америци улогу лидера слободног света, негирајући карактер империје“, јер „они покушавају империјални карактер Америке подметнути јавности као њену борбу за демократију, слободу и људска права“. Иако постхладноратовску фазу глобализације аутор види као најзначајнији период рушења „вестфалског поретка“, што је предуслов стварања једнополарне структуре светског политичког система и успостављања Империје, темеље овог процеса проналази у две важне историјске прекретнице. Прва је била формирање америчких Федералних резерви 1913. године, а друга изградња институционалног оквира „државе националне безбедности“ 1947. Империјалне амбиције САД зато - нити су одраз текућег стања, нити су недавно рођене, како поједини истраживачи то представљају, већ су део дугорочних планова и низа активности које се предузимају у дугом историјском континуитету.

Ипак, не треба стећи погрешан утисак да су ставови аутора „антиамерички“. У својој оцени рада др Дарко Танасковић наводи како „Марковићева студија није књига мржње

према Америци и Американцима. Јер и ова, некада за цео свет обећавајућа велика земља наде и њени анестетизовани грађани такође су жртве последњег у низу и досад свакако најперфиднијег вида империјалног тоталитаризма, алибијски заоденутог у племените идеале демократије и људских права, а безочно спровођеног и наметаног масовном медијском манипулацијом, финансијском алхемијом глобалног домаћаја, бездушним санкцијама и непрестаним ратовима“. Амерички империјализам не би морао да буде опасност по будућност. Кроз историју су настајале и пролазиле многе империје, свет се мења, па се из претходних периода могу извући многе поуке. Прихватање принципа мултиполарности од стране САД, представљало би рационалан избор у овом тренутку и кључно утицало да период транзиције и трансформације светског политичког система прође релативно мирно и без драматичних сукобљавања.

Френсис Фукујама

Међутим, несрећа данашњег света је што комбинација раста утицаја финансијских шпекуланата на систем власти и стварање „државе националне безбедности“ у САД, а то се током последње деценије XX века манифестује све значајнијом глобалном улогом бретон-вудских институција и све израженијом америчком војном моћи, узрокује немогућност обуздавања војно-индустријског комплекса у САД. Рат је постао најпрофитабилнија делатност. Иако је удео америчког учешћа у светској економији за пола века више него преполовљен, па се крајем прве деценије XXI века кретао између 20-25 посто, удео издвајања за војне намене је остао око 50 посто. САД издвајају за свој војно-индустријски комплекс колико и све остале државе на свету заједно, а истовремено „производе“ петину до четвртину светског бруто друштвеног производа.

Аутор објашњава да се овако нешто не би могло догодити да је амерички политички систем демократски. Тај систем се још давно почео трансформисати ка „олигархијском“, што је данас и један од кључних извора проблема. Иако не цитира Имануела Валерштајна који је, насупрот оптимистичности Френсиса Фукујаме, почетком деведесетих упозоравао на системске проблеме западног обрасца, које је победа у хладном рату само привремено сакрила, Марковић долази до сличних закључака. Он и упозорава на погубност метастазирајућих трендова и отуда и централно питање које поставља. Према њему, наставак оваквог понашања САД може водити само ка апокалипси, јер „рат не усавшава“ и ратови нису решење. Они нити могу представљати замајац развоја посрћуће америчке економије (а кроз одржавање постојећег нивоа инвестиција у војно-индустријски комплекс), нити могу допринети одржавању америчке позиције глобалног лидера. Да би се та позиција одржала, потребан је привлачан идеолошко-политички „садржај“, а либерални капитализам и олигархијски политички систем то сигурно нису. Дејвид Харви наводи како „капитализам не може даље“. Тражити одговоре на глобалне проблеме кроз постојећу капиталистичку матрицу је као „очекивати од средњовековног монаха да опише како ће изгледати индустријски капитализам XIX века“.

Према Марковићу, избегавање апокалипсе је могуће али је за такав расплет неопходна што бржа политичко-економска консолидација војно-стратешко заокруживање система нарастајућих сила-полова у мултиполарној светској ситуацији, Русије, Индије и јужноамеричког савеза. Иако оставља могућност да један од изданија у Европу, аутор је сумњичав у погледу њене будућности и шанси да се у скорије време дефинише самостална европска политика, независна од америчких интереса и циљева у Евроазији. У овом, трећем поглављу оца, аутор ипак означава како се САД не налазе у постимперијалној фази, већ тога „привременом“ нових ратова не могу ништа решити, већ само допринети развоју нове глобалне нестабилности. Као година краја америчке доминације се одређује 2008. у којој се дешава неколико важних ствари: Русија признаје једнострано

проглашену независност Јужне Осетије и Абхазије; америчке инвестиционе банке банкротирају једна за другом; Кина се организацијом летњих Олимпијских игара представља свету у сасвим новом светлу.

Вредност монографије „Манифест против империје: прилог историји америчког (нео)империјализма“ огледа се и у томе што је ово успешан покушај сагледавања светске политике „из угла који није контаминиран догмама империјалне елите“. Због тога ће аутору вероватно многа врата бити затворена. Империја не воли гласнике истине. А мр. Саша Марковић кроз одговоре на многа актуелна питања и храбрим указивањем на стварне узроке проблема данашњег света управо то и чини: саопштава непријатну истину. Тиме и тера читаоце на размишљање и нуди низ тема за покретање озбиљних полемика.